

dvorní šašci

dpb

.....
DIVADLO
PETRA
BEZRUČE

„Cožpak
není v životě
nejkrásnější
právě to, že
můžeme snít?“

viktor fischl

dvorní šašci

autor **viktor fischl**

režie a dramaturgie **jakub nvota**

dramaturgie **pavel gejguš**

scéna **tom ciller**

kostýmy **markéta sládečková**

hudba **mario buzzi**

pohybová spolupráce **petr nůsek, helena škovierová, václav pokorný, lucie melník**

hrbáč **Michal sedláček**

max **ondřej brett**

wahn **jakub burýšek**

leo **Michal noga j.h.**

walz **lukáš melník**

kohl **norbert lichý**

menachem **dušan urban**

hilde **pavla gajdošíková**

ester **magdaléna tkačíková**

další postavy **markéta haroková, vojtěch johaník, jáchym kučera, lenka kučerová**

premiéra: 31. ledna 2020 v divadle petra bezruče

ze života viktora fischla

Viktor Fischl se narodil 30. 6. 1912 v Hradci Králové. Rodiče i prarodiče pocházeli z Holiče a Skalice poblíž Hodonína. Otec Mořic Fischl založil v Hradci Králové po první světové válce zasilatelský závod orientovaný na obchod mezi Jugoslávií a Československem, ale firma nebyla příliš úspěšná. Mořic zemřel v mladém věku padesáti jedna let. Viktorova matka Frieda, rozená Ehrensteinová, byla zakladatelkou sionistické skupiny v Hradci Králové.

Viktorův mladší bratr Pavel Gabriel se narodil roku 1922. Za druhé světové války zažil koncentrační

táboře v Terezíně a Osvětimi. V terezínském koncentračním táboře se nadchnul pro divadlo. Po skončení války se stal členem hereckého souboru v divadle Emila Františka Buriana. S nástupem komunistické diktatury však roku 1949 dobrovolně odjel do Izraele pod pseudonymem Jan Krása. V Tel Avivu pokračoval v herecké dráze v komorním divadle Kameri. Ve svých čtyřiceti letech se rozhodl hereckou dráhu ukončit a po studiích v New Yorku pracoval jako klinický psycholog. Jeho první manželkou se stala Jana Krejcarová, dcera spisovatelky Mileny Jesenské.

Po maturitě na královehradeckém gymnáziu vystudoval Viktor Fischl práva a sociologii na Karlově univerzitě v Praze. Po absolutoriu se živil jako novinář na volné noze, od roku 1933 publikoval (např. Lumír, Lidové noviny, Právo lidu, Národní osvobození, List pro umění a kritiku). Přispíval také do sionistických periodik Židovské zprávy či Židovský kalendář. V letech 1934-1939 se stal parlamentním sekretářem Židovské strany, poté pracoval jako redaktor Židovských zpráv. Věnoval se literární kritice, v níž se zaměřil především na židovské autory, pracoval i v pražském rozhlasu. Jeho blízkým přítelem byl básník

František Halas. Ke sblížení došlo na jednom z literárních večerů v Hradci Králové (pravděpodobně roku 1935). Díky Halasovi měl Fischl možnost setkat se s mnoha dalšími významnými českými spisovateli: Janem Zahradníčkem, Vilémem Závadou, Janem Hanušem, Kamilem Bednářem a jinými. V roce 1938 se Fischl oženil se Stellou Bergerovou.

V březnu roku 1939, čtrnáct dní po vstupu Adolfa Hitlera do Prahy, emigroval Fischl i s manželkou do Londýna. Zde se seznámil se svým budoucím velmi dobrým přítelem, spisovatelem Františkem Langerem, s nímž si jako s jediným nepřestal dopisovat ani když pobýval v emigraci v Izraeli za vlády totalitního režimu v Československu. Fischlovým posláním v Londýně bylo získat víza pro sedmdesát židovských představitelů. Ještě před vypuknutím války se Fischlovi podařilo zachránit asi 200 lidí. V dubnu

roku 1939 se v Londýně seznámil s Janem Masarykem. Z Masarykova pověření zde začal v roce 1940 působit na Ministerstvu zahraničí československé exilové vlády zprvu jako vedoucí oddělení kulturní propagandy, poté jako spojovací úředník mezi ministerstvem a československým výborem anglického parlamentu. V Londýně založil roku 1940 společně s Františkem Langerem, Josefem Kodíčkem, Gustavem Winterem, Jurajem Slávikem a dalšími československý PEN-klub a stal se spoluzakladatelem společnosti pro židovské emigranty Selfhelp Association. Ve funkci tajemníka československého PEN-klubu působil až do konce války. U příležitosti stého výročí narození Antonína Dvořáka uspořádal Fischl roku 1941 hudební festival a redigoval knihu Antonín Dvořák, která je souborem prací anglických hudebníků a muzikologů. Při příležitosti padesátého výročí úmrtí Jana

Nerudy redigoval v literární edici Čechoslávka výbor Nerudových básní s názvem Básník vzdoru a víry. Na žádost Jana Masaryka působil v letech 1945-1947 jako tiskový atašé československého velvyslanectví v Londýně, následně pak zastával funkci vedoucího oddělení na Ministerstvu zahraničních věcí v Praze.

Po komunistickém převratu v únoru 1948 a březnové Masarykově smrti se Fischl rozhodl pro emigraci do právě vznikajícího židovského státu Izrael. 1. ledna 1950 vstoupil na izraelské ministerstvo zahraničí a přijal hebrejské jméno Avigdor Dagan. Fischl se pro své jméno rozhodoval sám, snažil se své příjmení Fischl (německy rybka) přeložit do hebrejštiny (dagon), avšak když zjistil, že „dagon“ je označení pro filištínskou modlu, změnil příponu jména a vzniklo tak Dagan. Později zjistil, že „dagan“ znamená žito, ale od

další změny jména již upustil. V Tel Avivu zastával Fischl také funkci dramaturga a předsedy repertoárního výboru divadla Kameri (založené Josefem Milem Pacovským), kde předtím působil i Fischlův bratr. Téměř třicet let působil v izraelských diplomatických službách. Byl prvním tajemníkem velvyslance v Japonsku a v Barmě a velvyslancem v Polsku, v Jugoslávii, v Norsku a na Islandu, v Rakousku a u OSN v New Yorku.

Když v roce 1977 uzavřel diplomatickou kariéru, začal se intenzivně věnovat literatuře. V Československu debutoval vlastně dvakrát. Nejprve v roce 1933 básnickou sbírkou Jaro, poté až po roce 1989. Předtím Fischlovy knihy vycházely v exilu, po listopadu se začaly rychle objevovat i u nás. On sám se do Československa poprvé podíval v roce 1990 - po více než 40 letech.

Po návratu se dočkal řady ocenění. Mimo jiné obdržel Řád T. G. Masaryka (1991) a Cenu Egona Hostovského (1992) za prózy Jeruzalémské povídky a Kuropění. V roce 1992 se stal čestným občanem města Hradec Králové a na jeho rodném domě byla umístěna pamětní deska. V roce 1994 mu byl udělen i čestný doktorát Vysoké školy pedagogické v Hradci Králové. Je rovněž nositelem Čestné medaile TGM za věrnost jeho odkazu, kterou mu v roce 1999 udělilo Masarykovo demokratické hnutí, v době, když vydalo jeho knihu Hovory s Janem Masarykem. V roce 1999 obdržel titul čestného doktora honoris causa teologických věd na Evangelické teologické fakultě Univerzity Karlovy. V roce 2000 vzniklo na severní Moravě sdružení s názvem Klub přátel díla Viktora Fischla. V roce 2004 obdržel v pražském Karolinu společně s Josefem Škvoreckým Cenu Jaroslava Seiferta. O rok

později pak byl vyznamenán cenou Gratias agit, kterou udílí ministerstvo zahraničí za šíření dobrého jména České republiky. Tu už si však nepřevzal ze zdravotních důvodů.

Ke konci života špatně viděl, četl i psal s pomocí velké lupy. Přesto dále tvořil i překládal – v roce 1998 přetlumočil z hebrejštiny Píseň písní a o rok později Žalmy. Jeho posledním dílem je román o Sokratovi Vy, soudci athénští (2005).

Viktor Fischl zemřel ve věku 95 let v květnu 2006 v Jeruzalémě.

jítka drbalová

židovské postavy v prózách viktora fischla (upraveno a kráceno)

výběr z díla

poezie

Jaro (1933)
Hebrejské melodie (1936)
Evropské žalmy (1941)
Mrtvá ves (1943)
Lyrický zápisník (1946)
Anglické sonety (1946)
Dům u tří houslí (1991)
Krása šedin (1992)

próza

Hovory s Janem Masarykem (1951)
Kuropění (1975)
Hrací hodiny (1982)
Jeruzalémské povídky (1982)
Všichni moji strýčkové (1987)
Svědek téměř stoletý (1988)
Dvorní šašci (1990)
Pátá čtvrť (1991)

Hodinář z uličky zvěrokruhu (1992)
Velociped pana Kulhánka (1992)
Setkání (1994)
Loučení s Jeruzalémem (1997)
Zátiší s houpacím koněm (1998)
Rodinný dům (2000)
Prstoklady (2004)
Vy, soudci athénští (2005)

tvorba pro děti

Strýček Bosko (1993)
Hrajeme si na sto věcí (1997)
Říkali mu Sefi (1998)
Modrý kolotoč (2000)

překlady

Dějiny sionistického hnutí (1937)
Kniha žalmů (1998)
Píseň písní zvaná Šalamounova (1999)

**„Samota je horší
než rakovina.“**

ukázka z knihy

Vzpomínám si například, co mi Max vyprávěl o smrti svého otce. Profesor Emil Bernhard Himmelfarb, věhlasný matematik, čestný člen tuctu vědeckých společností řady zemí, držitel četných cen a nositel mnoha řádů, ležel v mátohách ve velkém, dobře vytopeném pokoji se zataženými těžkými závěsy záclon. Shromáždila se tu celá rodina a se zatajeným dechem naslouchali všichni věčně stejným slovům, jež se prodírala z bezkrevných, už namodralých rtů umírajícího: „Já nevím. Nevím. Nevím.“

Max tvrdil, že nikdy v životě neslyšel nic zoufalejšího než ona těžce

vydechovaná, posledním dechem unášená poslední slova jeho otce. Slavný vědec, otec, o němž se synům vždy s obdivem říkalo, že ví všechno, umíral jako ztracený na širokém loži a v poslední hodině doznával, že neví. To bylo, k čemu po vší slávě a po všech úspěších došel při posledním počtu, to bylo poslední poselství, jež předával svým synům jako část odkazu: „Já nevím. Nevím. Nevím.“

Ani když zavřeli mrtvému oči a když se dům začal chystat na slavný pohřeb, ani když potom Max spolu s bratrem odříkávali nad otevřeným hrobem kaddiš, aniž rozuměli slovům modlitby,

ani pak neslyšel nic než: „Já nevím. Nevím. Nevím.“ Nenaslouchal kázání vrchního rabína ani projevům rektora a všech ostatních, jen to jediné, stále opakované slovo, jež se zoufale prodíralo ústy umírajícího otce, než vydechl naposled, mu znělo znovu a znovu v uších. „Nevím,“ jako by se ozývalo po každé hroudě do padající na otcovu rakev. „Nevím, nevím, nevím...“ „Nic se mi nikdy nevrýlo hloub do paměti,“ skončil tehdy Max své vyprávění o otcově smrti. Ani já jsem nikdy nezapomněl.

3086

4 otázky pro režiséra jakuba nvoťu

Po Spalovači mrtvol a Zapomenutém světlu je to u Bezručů už Tvá třetí dramatizace. V našem divadle jsi ale poprvé v roli režiséra a zároveň i autora textu. Jak se dramatizace rodila? A ovlivňovalo Tě při tvorbě vědomí, že text musíš také převést do jevištní podoby?

Každá dramatizace je úvahou nad tím, ako rozprávateľ jej príbeh na javisku, čo z neho je dôležité, aké témy a obrazy v ňom objaviť a vypichnúť. Aj keď píšem dramatizáciu pre niekeho iného, premýšľam o to, ako rozprávateľ ten príbeh v situáciách, dostať dej medzi postavy. Stačí mi, že

nájdem spôsob sám pre seba. Iný režisér si potom objaví svoj vlastný. Ale mne stačí vedomie, že si to viem predstaviť. A podobne je to aj keď píšem pre seba. Niečo si predstavujem ako autor, následne sa snažím tú predstavu ako režisér opustiť a hľadať ešte iné možnosti. Privedie ma to ešte väčšinou k úprave textu, skrtom – skrátka normálnej práci s textom, tak ako pri iných autoroch. A konkrétne táto dramatizácia sa rodila ťažko. Ten text má mimoriadnu epickú šírku, niet tu dialógov, len opisy situácii, autor skáče v čase, v rôznych miestach a aby toho nebolo dost, tak v druhej časti zo spoločného príbehu štyroch

hlavných predstaviteľov, urobí štyri autonómne príbehy každého z nich. Bolo to naozaj hľadanie.

Fascinující román Viktora Fischla se odehrává během druhé světové války a také několik let po ní. Jaký máš k tomuto historickému období vztah?

Mňa zaujímajú paralely zo súčasnosťou a hlavné reziduá niektorých spoločenských javov, ktoré sa preniesli do dneška. Snažím sa tie postavy vykladať cez súčasné typy, nie historicky. Musíme v tom nájsť zmysel tu a teraz. Dôležitá je tá atmosféra rozpadu, konca vojny, zániku ríše

a vlastne pádu civilizácie... úplný rozvrat všetkých hodnôt.

Příběh čtyř židovských kamarádů obsahuje velké množství etických i morálních témat. Které je pro Tebe to nejdůležitější?

V tej hre je muž, ktorému zbúrajú synagógu, úplne ju zrovnajú so zemou a všetko, čo mu zostane je kľúč, ktorým tesne pred vojnou tú synagógu zamkol. Jeden kľúč. A on ju na základe toho začne obnovovať. Stavia dvere, aby ich mohol tým kľúčom odomknúť. Ešte sa cez ne nemožno dostať nikam... To je silná téma. Tá zasiahne snád každého.

Filmová práva na Dvorní šašky koupil Miloš Forman, ale k filmovému zpracování nakonec nikdy nedošlo. Není tak možné srovnání, bereš to jako výhodu nebo bys naopak inspiraci filmem uvítal?

Film nie je divadlo. Zrovnanie,

také skutočné regulérne by bolo, keby existovali iné dramatizácie pre divadlo a inscenácie. Je škoda, že sa do toho Forman nepustil. Ale film a divadlo pri takto zložitej látke rozhodne nemožno porovnávať úplne regulérne.

inspice **Michal Weber** / nápověda **Lenka Kučerová** / rekvizity **Emil Kopčák** / garderoba **Renáta Pytlíková** / vlásenky **Ivana Polomská** / světla **Vojtěch Kadeřábek, Viktor Kosinski** / zvuk **Filip Bajger** / šéf výroby **Karel Gadula** / jevištní mistr **Filip Kapusta** / technika **Martin Dostál, Martin Plichta, David Žyla**

program vydala divadelní společnost Petra Bezruče, s.r.o., ke třetí premiéře sezóny 2019–2020

textová část programu **Anna Smrčková** a **Pavel Gejguš** / fotografie **Petr Hruběš, Lukáš Horký** / grafický návrh plakátu a programu **Jan Kulich** / vytiskl AFprint, Ostrava

divadlo Petra Bezruče provozuje divadelní společnost Petra Bezruče
ředitel **Jiří Krejčí** / umělecký šéf **Jan Holec** / dramaturg **Anna Smrčková** / manažer **Tomáš Suchánek** /
tajemnice uměleckého provozu **Alena Punčochářová** / propagace a PR **Michaela Kubicová**

nositele autorských práv k dílu zastupuje dilia, divadelní, literární, audiovizuální agentura, z.s., Krátkého 1, Praha

divadlo je provozováno za finanční podpory statutárního města Ostravy a Moravskoslezského kraje

OSTRAVA!!!

Moravskoslezský
kraj

